

كام خوراك گاز لەپرخ

كۆبوونەوهی گاز لەكۆتەندامی هەرسدا Flatulence پێوەندی زۆری بەجۆری خۆراکەوه هەیه، بەلام لەهەموو كەسیكدا وەكو یەك نییه. كۆبوونەوهی گاز لەگەدەدا دەبیته هۆی نارهتی یان سك ئیشە لەبەر قوتدانى بریكى زۆری هەوا. قوتدانى بریكى زۆری هەوا Aerophsgia پرودەدات لەئەنجامى خواردن و خواردنەوهی بەپەله، پەستی دەروونی، خواردنەوهی نوشابه گازدارەکانى وەكو بییسی. لەزۆریە خەلكدا، پۇژانه ۱۵۰۰-۵۰۰ میلیلیتر گاز لەپرخۆلەى كۆلۇندا پەیدا دەییت كە بەشێوهیەكى سەرەكى پێكهااتوه لەگازی دوومە ئوكسىدی كاربۆن، هايدروژین،

بەهای خوراكی

گرنگی

فوسفور Phosphorus كانزایەكى چالاكە، هەرگیز بەسەرەبەستى لەسروشتدا بەدى ناكړیت، لەهەموو خانەكانى لەشدا بەشێوهی فوسفیت هەیه. كانزای فوسفور گرنگە بۆ دروستبوون و بینای ئیسك و ددانەكان شان بەشانى كانزای كالىیۆم لەگەل باشتكردى فرمانى ماسولكە و دەمارەكان و یارمەتیدانى كردارى گۆرپنى خۆراك بۆ وزە، هەرخوا گرنگە بۆ هیشتنەوهی بالانسى كالىیۆم لە لەشدا. لەپزىشكیدا ناوێتەكانى فوسفیت Phosphates سوودیان لێوەردەگیریت بۆ چارەسەر كردنى قەبزی، بەردى

خوراك- كالىورى

۱۵ كالىورى	یەك دانە قەیسى
۲۳ كالىورى	یەك دانە روتاب
۷۰ كالىورى	یەك دانە گریپ فروت (لیمۆ بەسەرە)
۳۰ كالىورى	یەك دانە هەلۆژە مام ناوەندى
۳۵ كالىورى	یەك دانە لالەنگى مام ناوەندى
۲,۵ كالىورى	یەك دانە خەیار مام ناوەندى
۲۰ كالىورى	یەك دانە تەماتە مام ناوەندى
۲ كالىورى	یەك دانە توورى بچوك
۶ كالىورى	یەك دانە تەرەپپازى بچوك
۴۵ كالىورى	یەك دانە خۆخ مام ناوەندى
۴۰ كالىورى	یەك دانە كىوى مام ناوەندى
۲۵ كالىورى	یەك دانە گێزەر مام ناوەندى
۷۰ كالىورى	یەك سیوى مام ناوەندى
۸۰ كالىورى	یەك دانە هەرمىج مام ناوەندى

ۆلەدا پەيدا دەكات؟

ھەندىك جارىش گازى مېتان كە بەكتىراي نساو كۆلۇن پەيداي دەكات. جگە لەخىرا خواردن و خواردنەو، ھۆكارى تىرش ئەم گىرفتە پەيدا دەكەن وەكو: نەخۇشى سېلباك Celiac، بەدھەرسى Dyspepsia واتە باش ھەرس نەكردنى خۇراك، گىرژبوونى كۆلۇن، بەرگەنەگرتنى شەكرى شىر يان لاکتوز Lactose intolerance كە لەھەندىك كەسدا بەدى دەكرىت و برىتېيە لەنارحەتى لەكۆئەندامى ھەرسدا لەپاش خواردن شىر يان بەرھەمەكانى شىر، چەورى زۆر لەخۇراكدا، پاقلمەنىيەكان، زياد خواردن دانەوئلە كە نىشاستەى زۆرى تىداپە، ناتسەواوى لەگلاندى پەنكرىياسدا، گىرانى رېخۆلە لەبەر ھەر ھۆيەك.

توئىكىلى مېوەكانىش سوودبەخشە

لەچەندىن توئىزىنەو دا ھاتووە كە توئىكىلى مېوە و سەوزەكان چەندىن ئاوتىئە كىمىيى سوودبەخش لەخۇدەگىرن كە بەماددە دژەئۆكسانەكان ناسراون و رۆلى گەورەيان ھەيە بۇ پاراستىنى تەندروسىتى لەچەندىن ھالەت و نەخۇشى بەتايىئەتى شىرپەنجە. توئىكىلى مېوە مزرەكانى وەكو پرتەقال و لىمۇ و لالەنگى و كرىپ فروت Grape fruit ئەگەرى توشبوون بەنەخۇشى دىل كەم دەكەنەو، ھەروھا ئەگەرى توشبوون بە شىرپەنجە تا رېژەى ۳۰٪ كەم دەكەنەو بەوې كە ماددە فلافۆئۆئىدەكان Flavonoids لەخۇدەگىرن كە دژەئۆكسانى بەھىزىن. توئىكىلى كالەك رۆلى ھەيە لەكۆتتروئىكردنى بەرزبوونەوې پەستانى خوئىن، ھەكردنى گورچىلەكان، كۆبوونەوې شەلى زياد لە لەشدا لەگەل قەبىزى درىژخايەن، چونكە لاىكۆپىن Lycopene و بىتاكاروتىن Beta carotene لەخۇدەگىرن. واپاشترە كە پەتاتە بەتوئىكلەو بەخورىست، چونكە توئىكلى پەتاتە چەندىن كانزاي گىرنگ لەخۇدەگىرن بىو بەھىزىكردنى بەرگى لەش. توئىكىلى باينجان ئاوتىئەكانى باسىولېن لەخۇدەگىرن كە سىفەتى دژەئۆكسانىيان ھەيە. توئىكىلى سىئو بەتايىئەتى سىئو سوور چەندىن ماددەى گىرنگى تىداپە كە رېگىرن لەگەشەى خانە شىرپەنجەيەكان لە لەشدا. توئىكىلى مۇز ماددەى سىراتۆئىن لەخۇدەگىرن كە يەكىنگە لەپىكھاتە گىرنگەكانى مېشك و رۆلى بەرچاوى ھەيە لەھىزبوونەوې دەمارەكان و ھەستىكردن بەنارامى. توئىكىلى تىرئ رۆلى ھەيە لەكۆتتروئىكردنى شىرپەنجەى پىرۇستات.

زەيتى گويىزى ھىندى

زەيتى گويىزى ھىندى Oil Coconut لەگەل بۇن و چىژە خۇشەكەيدا چەورىيە تىرەكان بەرپىژەى ۹۰٪ لەخۇدەگىرن، ھەروھا ترشە چەورىيە ناتىرەكان و ماددە دژەئۆكسانەكان بەشەيەى پۆلىفېنۆلەكان Poly-phenols لەگەل فېتامېن E، فېتامېن K، ناسن. بەھا خۇراكىيەكەى زەيتى گويىزى ھىندى دەگەپىژەو بە بۇ چەند جۆرنىكى ترشە چەورى وەكو ترشى لارىك Lauric، ترشى كاپرىك Capric، ترشى كاپرىلىك Caprylic، كە سىفەتى دژە مىكروئوب و دژەئۆكسان و دژە كەروويان ھەيە. سوودە تەندروسىتېيەكانى زەيتى گويىزى ھىندى برىتېن لە: خۇپاراستن لەنەخۇشى دىل و خۇپاراستن لەھەندىك جۆرى شىرپەنجە، خۇپاراستن لەبەرزبوونەوې پەستانى خوئىن، يارمەتيدانى ھەرسكردنى خۇراك و جوولەى رېخۆلەدا، بەھىزىكردنى بەرگى لەش بەرانبەر بەھەكردنە فایرۆسى و ھەكردنە بەكتىرايەكان، پاراستىنى شانەكانى لەش لەگۇرانەكانى پەيوەست بەتەمەن يان بەلاى كەم دواخستىنى كىردارەكە، پاراستىنى جومگەكان لەتوشبوون بەسووان يان سەوفا، سوووكردنى شەكەتى دەروونى، كۆنتروئىكردنى ناستى كۆلىستېرۆل لەخۇندى، يارمەتيدانى كۆنتروئىكردنى ناستى شەكرى خوئىن لەنەخۇشانى شەكەدا بەوې كە ھانى بەرھەمەتتەنى ھۆرمۇنى ئىنسولېن لە پەنكرىياس دەدا، پاراستىنى نەرمى پىست و دواخستىنى كىردارى لۆچبوون يان زووپىرېوونى پىست و كەمكردنەوې ئەگەرى توشبوون بەشىرپەنجەى پىست، يارمەتيدانى لەش بۇ رىزگارېوون لەفایرۆسى جگەر جۆرى C و فایرۆسى تامىسكە و فایرۆسى ئايدىزىش تا پارادەيەك، باشترىكردنى فرمانى گورچىلەكان.

فۆسفۆر لەخۇراكدا

گورچىلە، بەرزبوونەوې ناستى كالىسۆم لەخوئىندا. سەرچاوە خۇراكىيەكانى فۆسفۆر ئەمانەن: شىر، پەنېر، پاقلمەنىيە وشكەكان، نۆك، گويىز، باوى، كازو، فستق، تۆوى كۆلەكەى زىستانە Pumpkin seeds. پىئوسىتى رۆژانەى فۆسفۆر بۇ پىنگەيشتووان برىتېيە لە ۷۰۰ ملگم، كەچى مندال لەتەمەنى ۹-۱۸ سالىدا پىئوسىتى رۆژانەى زىاترە كە دەگانە ۱۲۵۰ ملگم، واپاشترە كە فۆسفۆر تەنيا لەرېنگاى خۇراكەو دەبىن بكرىت. نىشانەكانى كەمبوونى فۆسفۆر لە لەشدا برىتېن لە: بېھىزى ماسولكەكان، تىكچوون

لە گىرژبوونى ماسولكەى دىل، لەھەندىك ھالەتى سەختدا لەوانەيە كە تىكچوونى بارى دەروونى و پەركەم و لەھۆشچوون رووبادات. زياد وەرگرتنى فۆسفۆر يان ئاوتىئەكانى فۆسفەيت بەشىوې دەك كارىگەرى نىگەتيف دەكاتە سەر تەندروسىتى.

مەترسی زەبر بۆ ناوچەى سەر لەچىدايە؟

بەگشتى زەبرى دەرهكى بۆ ناوچەى سەر Head trauma زۆر جار مەترسى ھەبە، ئەگەر نیشانەکانى خێرا و ھاوکاتيش نەبىن لەگەڵ زەبرەكەدا، ئەوا لەوانەىبە كە لەداھاتوودا زوو يان درەنگ نیشانەىبەك يان پتر سەرھەلبدات وەكو سەرئيشە، پەركەم، لاوازبوونى بەشىكى لەش. گەلێك لەزاناکانى ھۆمىوپاتى Homeopathy دەلین زۆریبە نەخۆشىبەكان لەئەنجامى زەبرى دەرهكى بۆ ناوچەى سەر پەيدا دەبن جا تووند يان سووك، كۆن يان نوئى كە لەوانەىبە بىتتە ئەگەرى خۆئىبەربوون يان برىنداربوونى بەشىكى مېشك كە زوو دەستىشان دەكرى، زۆرجارىش دەبىتتە ئەگەرى خۆئىبەربوونىبەكەم يان گرئىبەكى زۆر بچوك كە بەوئىتە گرئىبەى پەنىنى مۆگناتىسى MRI كە دەزگایەكى زۆر پىشكەوتووە و ھەستىارە ئەدۆزىتتە، دەرتەنجام ئەمرۆ يا سبەى كىشەبەكى تەندروستى پەيدا بكات، ئىستەنا دەزگای پىشكەوتوتر ھەبە كە دەتوانى گرئىبەكجار بچوك لەمېشكدا دەستىشان بكات وەكو دەزگای MSI و دەزگای Peth. مەترسى زەبرى دەرهكى بۆ سەر لەوھەدایە كە تا چ راددەبەك بەشەكانى يان شانەكانى مېشك زىيانان پىگەبىستووە كە بەنیشانەكان و پشكىنەكان دەستىشان دەكرى. بەبەرورد لەگەڵ برىنداربوونى پىستى سەر و شكانى ئىسكى كاسەى سەر، برىنداربوون و تىكشكانى شانەكانى مېشك كەم يان زۆر شان بەشانى چەندىتى خۆئىبەربوون زۆر گرنگ لەچارەنوس و مەترسى ھەر زەبرىك بۆ ناوچەى سەر، بۆ نمونە گەلێك جار زەبرىك كە نەبووئىتە ئەگەرى ھىچ برىنداربوونىبەكەم پىستى سەر و ھىچ شكانىبەكەم كاسەى سەر زىيانىكى گەورە بەشانەكانى مېشك دەگەبەئىتە لەبرىنداربوون و خۆئىبەربوون كە لەوانەىبە ژيان بختە مەترسىبەووە.

فیتامین B12

فیتامین B12 يان سايانۆكۆبالامین Cyanocobalamin چەند رۆلێكى گرنگ لە لەشدا دەبىتتە وەكو: دروستبوونى خانە نوێبەكان، پاراستنى دەمارەخانەكان، رىكخستنى فیتامین B9 وەكو كۆئەزىمىك، يارمەتيدانى ھەرسكردنى ھەندىك ترشە چەورى و ترشە ئەمىنىبەكان. سەرچاوە خۇراكىبەكانى فیتامین B12 كە زياتر ئاژۇلەين برىتەين لە: ھىلكە، شىر، پەنیر، گۆشت، ماسى، پەلەوور. كەمى فیتامین B12 دەبىتتە ئەگەرى چەندىن حالت و نەخۆشى وەكو: جۆزىكى كەمخوئىسى Pernicious anemia، ھەستكردن بەھىلاسى و ماندووبوون، ھەركردنى دەمارەكانى دەرووبەر، گۆران لەزماندا بەشىووى لووسبوون و ھەوکردن، زىادبوونى ھەستەوھەرى لەپىستندا. بەكارھىنانى فیتامین B12 بەشىووى دەرزى زياتر كارىگەرە لەوھى كە بەشىووى دەنگ بەرپىكای دەم بەكاربىت، چونكە دەرداروھەكانى كۆئەندامى ھەرس كارىگەرى دەكەنە سەر پىگەتەكەى و لەجالاكىبەكەى كەم دەكەنەووە. چەند بەلگەبەكى زانستى لەبەردەستدایە كە فیتامین B12 رۆلێ ھەبە لەدابەزاندى كىشى لەشدا، ئەمەش دەگەرئىتەو بۆ كارىگەرى ئەم فیتامىنە لەسەر كەردارى مېتابۆلىزمدا، Metabolism، بۆبە گەلێك جار بەكارھىنانى دەرزى فیتامین B12 وەكو بەشىك لەبەرنامەى دابەزاندى كىشى لەش بەكاربىت.

گرنگى فلوراید بۆ ددان و تەندروستى

فلور، فلوراید يان فلورین Fluorine بەشىووبەكى سروشتى لەئاودا ھەبە، لەگەڵ ئەمەشدا لەپروژەكانى ئاودا لەبەر گرنگى بۆ تەندروستى فلوراید بەرپۆشەبەكى گونجاو دەخوئىتە ناو ئاوى خواردەنەو كە دەكاتە يەك لەھەر ملیۆنىك بەش ١،٠ ppm كە ئەویش دەكاتە ١ ملگم لەھەر لىترىكى ئاودا. بەفلورکردنى ئاوى Water fluoridation كەردارىكى سەلامەتە، ھەرزانە، ھەروھەا كارىگەرە بۆ خۇپاراستن لەكلۆربوونى ددانەكان، ئەمە پتر لە ٥٠ سالیە كە لەئەمرىكادا سەرکەوتووانە ئاوى بەفلور دەكرىت. مندال و گەورە سوود بەر لەم بچوكەى فلوراید وەردەگرن بۆ پاراستنى ددانەكان لەدروستبوونى چال و كلۆربوون، بەلام لەگەڵ بەكارھىنانى ئەو جۆرانەى مەعجونى ددانەش كە فلوراید لەخۆدەگرن بەسەى كەم رۆژانە دووجار ئەوا پاراستنى ددانەكان مسۆگەرت دەبىت. ئەو كەسانەى كە ئەگەرى كلۆربوونى ددانان زياتر لەكەسانى لىتەدەكرىت، پىوستە كە پرى زياتر فلوراید وەربگرن جا بەشىووبەى دەنگ يان غەرغەرە يان جىلى ددان كە فلوراید لەخۆدەگرن. لەلايەكى ترەو، زىادبوونى فلوراید لەلەشدا لەوانەىبە كە زيان بەدندانەكان بەگەبەئىتت بەتایبەتى لەمنداڵان كە دەبىتتە ئەگەرى فلۆربوونى چىنى میناى ددانەكان Enamel fluorosis كە برىتیبە لەپەيداوبوونى پنى سبى وەكو تەباشىر لەسەر چىنى میناى ددانەكان. بۆ رىگرتن لەزىادبوونى فلور، واباشترە كە شووشتى ددان بەمەعجونى فلوراید رۆژانە لەدوو جار زياتر ئەبىت بەتایبەتى لەمنداڵانى تەمەن ٦ سالیە. بەكارھىنانى ئاوى فلوراكراو و بەرھەمە فلۆردارەكانى ددان سوودى زۆرى ھەبە بۆ پارستنى تەندروستى دەم و درىژكردنى تەمەنى ددانە ھەمیشەبەبەكان.

كارىگەرى زەردووبى

زەردووبى لەمنداڵى ساوادا بەتایبەتى لەمنداڵى ناكامدا زۆرجار دەبىتتە ھۆى گەبىشتنى ماددەى بىلبىرووبى رەنگ زەرد بەشانەكانى مېشك و تىكدانى بەشى ژىرەوى ئەم شانە. ھەروھەا نەخۆشى شىبوونەوى خۆئىش لەمنداڵى تازەبوودا دەبىتتە ئەم حالەتە كە پنى دەوتىرى كىرنىكترەس Kernicterus. بەماناىبەكى تر ئەم حالەتە ئالۆزىبەكە يان ماكىنەكە لەپاش زەردووبى منداللى ساواو منداللى ناكام كە بەر لەتەواوكردى ٩ مانگ و دە رۆژ لەناو سكى داىكىدا لەداىك بووبى. منداللى ناكام يان ناتەواو كەم و كورپى ھەبە لەسەستەمى ئەنزمەكانى جگەردا بۆبە كەم و كورپى لەگۆرپى جۆرەكانى ماددەى بىلبىرووبى روودەدا، بۆبە ماددەى بىلبىرووبى بەخىزىبەى لەناو خوئندا بلاو دەبىتتەو و دەكاتە راددەى زاراوى كردنى شانەكانى مېشك بەتایبەتى شانەكانى بەشى ژىرەوى مېشك. نیشانەكانى بەگەشكە دەست پىدەكەن، لەھۆش چوون، رەق بوونى ماسولكەكان لەوانەىبە پاشان سست بوون و ئىفلىجى ماسولكەكان رووبدا، پاشان لەوانەىبە مندال لەتەمەنى شەش حەفت مانگیدا دووجارى دواكووتنى ژىرى بىتتەو. خۇپاراستن لەم نەخۆشىبە ئەنجام دەدرى بەھەرچى زووتر دەستىشانكردنى زەردووبى لەئەنجامى شى بوونەوى خوئن لەمنداڵى تازەبوودا بەتایبەتى لەمنداڵى ناكامدا و زوو چارەسەركردى بەخوئن گۆرپەووە. ئەگىنا كە نەخۆشى كىرنىكترەس جىگىر بى ھىچ چارەسەرنىكى تر نىبە، تەنيا وەكو حالەتێكى ئىفلىجى بەچارەسەركردى سروشتى Physiotherapy.

مەشقى وەرزشى لەكەشى گەرما

نەگەر ھەر جۆرىكى مەشقى وەرزشى Physical exercise سووك يان قورس لەشۆئىنىكى كراوه يان ھەواى كراوه لەكەشى گەرما ئەنجام بەدەيت، پىويستە كە خۆت لەكارىگەرييه خراپەكانى گەرما پارىزىت. مەشقى وەرزشى لەھەوايەكى گەرما بارگرايىيەكى زياتر دەخاتە سەر لەش، چونكە ھەردوو مەشقى وەرزشى و ھەواى گەرم پەلەى گەرمى لەش بەرزەكەنەو، بۆ ھىشتەنەوئەى لەش بەفینكى خودى لەش ھاتووچۆى خوين بۆ پىست زياتر دەكات، بەمەشەوہ برپىكى كەمترى خوين بۆ ماسولكەكان دەروات و لىدانەكانى دل زياتر دەبن. ئەگەر رپژەى شىدارى لەھەوادا بەرزىت، ئەوا لەش رپويەپرووى بارگرايىيەكى تروش دەپىتەو، چونكە ئارەقە بەئاسانى لەسەر پىستدا نايستە ھەلم ئەمەش پەلەى

لەش بەرزەكاتەوہ. مەشقى

وەرزشى لەكەشىكى زۆر گەرما

لەوانەيە كە چەندىن كىشەى

تەندروستى پەيدا بەكات، بۆ

نمونه بروسكەكانى گەرما

Heat cramps كە برىتتىن

لەئازار لەكاتى جوولاندن يان

گرزكردنەوئەى ماسولكەكاندا

بەتايبەتى ماسولكەكانى قاچ و

پىشەوئەى ران و سلك. ھىلاكى گەرما

Heat exhaustion كە ھەندىك جار

مەترسىدارە و برىتتىيە لەبەرزبونەوئەى

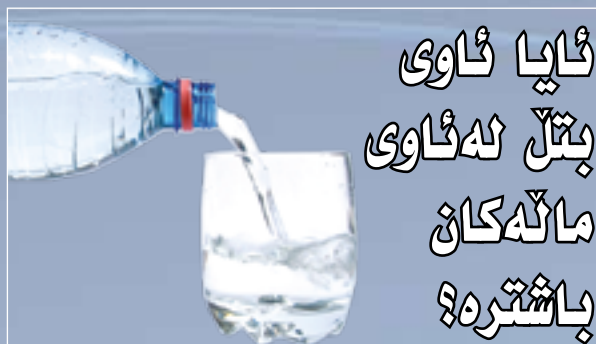
پەلەى گەرمى لەش كە لەوانەيە

بگاتە ٤٠ پەلەى سەدى لەگەل

ھىلنج يان رشانەوہ، ھەرۋەھا

بىھىزى گىشتى، سەرىشە،

لەھۆشچوون.

ئايا ئاوى بوتل ئەئاوى مالەكان باشترە؟

كە باس لەجىوازى نىوان ئاوى بەلوعە Tap water و ئاوى بوتل Bottled water دەكرت ئەوا تەنبا لايەنى سەلامەتى گرنكى ھەيە، بۆيە ھەلپژاردنى بەكىكان بەئارەزووى كەسيەوہ پەيوەستە. ئاوى رپژەى ٦٠-٦٥٪ى كىشى لەش پىكدەھىتتىن و بەشىكى گرنكى لەخۇراكدا، كەمپونەوئەى ئاوى لەشدا گرتتى تەندروستى پەيدا دەكات. ھەر جۆرىكى ئاوى پىويستە كە ستاندەردەكانى پاك و تەمىزى تىدايىت، ئەگىنا دەبى مامەلەى تايبەتى لەگەلدا بكرت بەر لەخواردنەوہ يان بەر لەكۆكردنەوہ و خستە ناو بوتل. ئاوى سافكراو يان فلتەركراو يان ئاوى پرۆژە ئاويەكان، ئاوى بەھار Spring Water يان ئاوى سەرۋچاوہ، ئاوى كانزايى سروشتى Mineral Water، ھەموويان كوالىتى بەرزىان ھەيە. ئاوى بوتل دوو جۆرى ھەيە ئاوى سەرۋچاوہ و ئاوى كانزايى، ئاوى سەرۋچاوہ راستەوخۆ لەسەرۋچاوئەى ئاوەوہ وەردەگىرتت. ئاوى كانزايى لەئاوى ژىرزەويەوہ وەردەگىرتت پاش ئەوئەى كە بەسەر بەردەكاندا دەروات، بەمەوہ رپژەيەكى زۆرى كانزايەكان لەخۆدەگرتت، گرنكى ئاوى كانزايەكان لەوہدایە كە چەندىن كانزايى سوودبەخشى وەكو كالىسيۆم و مەگنيسيۆم لەخۆدەگرن، گەلنىك جار ئەم ئاوەش جۆرىكە مامەلەكردنى پىويستە بۆ پاككردنەوئەى لەخەلت و پىسى و مىكروبوہەكان. جۆرى جىواز لەئاوى سەرۋچاوہ و ئاوى كانزايى برى جىوازىان لەكانزايەكان تىدايە بەپىي ئەو شۆئانەى كە ئاوەكانىان لى وەردەگىرتت. ئاوى خواردنەوئەى پرۆژە ئاويەكان يان ئاوى مالەكان Tap Water زۆر سەلامەتە بۆ تەندروستى، چونكە بەچەندىن كردارى پالاوتن و پاككردن و كلۆركردندا دەروات تاكو بۆ خواردنەوہ شىاو بىت. ھىچ بەلگەيەكى زانستى لەبەردەستدا نىيە كە ئاوى بوتل لەئاوى مالان باشتر و تەندروستىيانەتر بىت.

لەسەر مېشكى مندال

